

DĘBOWY (90) ai

o jasne.

sg m N dębowy (8). ◇ G dębowého (9); -ého (1), -(e)go (8). ◇ D dębow(e)mu (1). ◇ A dębowy (5). ◇ I dębowym (2). ◇ L dębowym (1). ◇ f N dębowã (8); -ã (2), -(a) (6). ◇ G dębowéj (9); -éj (1), -(e)j (8). ◇ A dębowã (4). ◇ I dębowã (1). ◇ L dębowéj (2); -éj (1), -(e)j (1). ◇ n N dębow(e) (2). ◇ G dębowého (11); -ého (2), -(e)go (9). ◇ A dębowé (3); -é (1), -(e) (2). ◇ I dębowym (5). ◇ pl N subst dębow(e) (2). ◇ G dębowych (5). ◇ A subst dębowé (6); -é (2), -(e) (4). ◇ I m dębow(e)mi (1). f dębowymi (1). n dębow(e)mi (2). ◇ L dębowych (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Przymiotnik od „dąb”; odnoszący się do dębu, zrobiony z dębu lub rosnący na dębie; quernus Mącz, Calep, Cn; roboreus Calep, Cn; cerreus, cerrinus, querceus, quercicus, querculanus, querneus, querquetulanus, querquetularius, roburneus, robustus, robusteus Cn (90) : ZapMaz III T 1/156v; Lug. z popiołu dębowego/ ieft barzo dobri na lekarzŕtwa FalZioł IV 52d, I 98c, V 115; ZapWar 1549 nr 2661; Mącz 340a, 370d; SienLek 181v; RejZwierc [78²]; BielSpr 69; Strum K3; Calep 887a, 926b; Ták teŕ ná tráftách náprzod Szyprze nowy/ Po Wiśle z láfá wieŕ towar dębowy KlonFlis E2, C3v, G3; KlonWor 24.

W charakterystycznych połączeniach: dębowy(-a, -e) agaryk, chrost, kłoda, łódŕ, skaluba, strzemię.

Wyrażenia: »drzewo dębowe« = dąb rosnący [szyk 6 : 1] (7): ZapWar 1502 nr 1935, 1520 nr 2182, 1524 nr 2316; IEmioło rofcie na drzewie Dębowym/ y na Grufzkowym drzewie FalZioł III 11d, I 151a; NAdzieię málowáli/ pod drzewem Dębowym RejZwierz 113v; Bo gdzie dębowe drzewo z topolowem Zdawná poroŕflo/ zowá to Oŕtrowem. KlonFlis F2v.

»dębowe drewno, drzewo« = dąb ścięty [szyk 5 : 1] (4 : 2): Piecz ku pieczeniu chleba, ma być palon drwy czyŕtymi/ fuchemi z gor/ dębowemi/ albo Iáłowczowemi FalZioł V 63v, IV 52d; zamek był z drzewa dębowego w izbice zrąbiony BielKron 423v; Mącz 357b; SienLek 166; Strum I4v.

»gaj dębowy« = quercetum, querquetum Mącz [szyk 3 : 1] (4): ZapWar 1529 nr 2430; Mącz 340a; Niechay poŕzeptem wieie wiátr po nowym Gáiu dębowym. Klonŕal D2v, D2v.

»dębowe(-a) jemioło, jemioła« [szyk 8 : 6] (8 : 6): Wezmi [...] galbanum/ iagodek jemioły grufzkowey albo dębowey FalZioł V 97, I 155a, III 11d, V 43v; Spół łyŕki prochu dębowého jemiołá/ day z czym chceŕz wypić/ temu ktory ograŕŕkę miewa SienLek 140, 58v, 59v [3 r.], 60, 74 [2 r.], 87v, 88v.

»kij dębowy« (2): Kmieć widzac lwá nieftroynego/ Doŕiáŕł kijá dębowego BierEz K4v; CiekPotr 76.

»koł, pal dębowy« [szyk 5 : 1] (5 : 1): yakom szyá ya vyednal ozabranye kolow dambowych wpuszczu opathovey ZapWar 1504 nr 1914, 1504 nr 1917, 1505 nr 1948, 1529 nr 2356; Mącz 128d; Day bić kólé dębowé ták miáŕŕŕŕzé iáko dobra Broŕyná/ kól od kołu ná trzy łokcie Strum H2v.

peryfr. »dębowy Krystus« = figura wyobraŕajáca Chrystusa na oŕle (1): W kwietná niedzyelę kto bágniátká nie połknáŕ/ á dębowego Kriŕtuŕá do miáŕtá nie doprowádzil/ to iuŕ duŕznego zbáwienia nie otrzymał. RejPos 225v.

»dębowy lep« = *lep na ptaki z jagód jemioli dębowej* (1): Dryos, Hyphear, Viscus quercinus, Dębowy lep *Mącz* 95c.

»list (a. liście, a. listek) dębowy(-e)« [szyk 8 : 2] (10): NAprzed wezmi wodki z lištu dębowego *FalZioł* II 17d, I [115²]a [3 r.], V 117; Civica corona, Winiec Májowy z dębowego liścia vpleciony/ który zwykli dawać mielczanie yeden drugiemu/ gdy mu pomogł álbo go rátował ze złey przygody. *Mącz* 55a; tákież vtłucz liścia dębowého/ á wyciśni téż fok s niego *SienLek* 130, 64, 101v; *RejZwierc* 110v.

»mech dębowy« (3): Mech dębowy biały dobry iest/ ale czarny iest zły *FalZioł* I 151a, I 151a, V 102v.

»dębowa skora (a. skorka)« [szyk 5 : 2] (7): *FalZioł* V 18c, 100v; czarną [farbę] warzą z dębowymi albo z iakimikolwiek inŝywi [!] fkorkami *GlabGad* I6; Nakray ŝródku fkory dębowey A náwarz iey w wodzie dżdżowej *SienLek* 103, 101v, 120v, 166v.

peryfr. »dębowa socha« = *prawdopodobnie szubienica* (1): Moželz tu wleść oknem trochę. Chcezlzi mieć dębową sochę. [...] Mijaj brácie złać tu ípráwá/ Obieŝą tu y bez práwá. *RejZwierc* 237.

»sok dębowy« (1): Dobry téż ná to fok dębowy/ álbo wodá ftára/ ktora w iákiey fkátubie dębowey dłuŝo ftála. *SienLek* 181v.

»dębowa twierdz« (1): [rycerze] vczyniwŝy dębową twierdz przeciw Torunowi/ gdzie dziś zową Dybow (ále ma być zwano Dębów) ítrzeláli przez Wilę ná pogány *BielKron* 346.

»wodka (a. woda) dębowa« [szyk 3 : 2] (5): DEbową wódkę gdy iá ktho pije rano czaŝu morowego powietrza/ broní tego człowieka *FalZioł* II 6a, +4c, I 155c, II 6a, 15a.

Przen (3) :

Wyrażenia: »dębowe goście« = *karanie biciem* (1): Dobremu záwŝdy ná brzuchu guz rofcie/ Zły záwŝdy ná grzbiet ma dębowe gofcie. *RejZwierc* 222.

»dębowe słowko« = *karanie biciem* (1): Trudno rozwagę fkroćić płochey głowki/ Rychley iá fkroćić dębowemi fłowki. *RejZwierc* 215v.

»dębowa [= *pewna, niewątpliwa*] uprzejmość« (1): TEgo włáfnie Dębowfkim/ może ták zwác káŝdy. Bo Dębową vprzejmość/ naydzyelz przy nim záwŝdi. *RejZwierc* 56v.

Cf DĘBINNY, DĘBINOWY, DĘBNY